

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V NITRE

Fakulta biotechnológie
a potravinárstva

Ústav potravinárstva

doc. Ing. Lucia Zelenáková, PhD.

OCHORENIA Z POTRAVÍN

Návody na cvičenia – repetitórium

Nitra 2021

Vydala Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
vo Vydavateľstve SPU

Autorka: doc. Ing. Lucia Zeleňáková, PhD. (6,56 AH)
Ústav potravinárstva
FBP, SPU v Nitre

Recenzenti: doc. Ing. Soňa Felšöciová, PhD.
Ústav biotechnológie
FBP, SPU v Nitre

prof. Ing. Marta Habánová, PhD.
Ústav výživy a genomiky
FAPZ, SPU v Nitre

Schválila rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 27. 9. 2021
ako návody na cvičenia pre študentov SPU.

Publikácia bola vydaná s finančnou podporou projektov KEGA č. 020SPU-4/2021: „Inovácia metodologického zázemia a obsahu profilových potravinársko-gastronomických predmetov so zameraním na zvýšenie konkurencieschopnosti absolventov“ a projektu v rámci programu Erasmus+ 2020-1-SK01-KA203-078333 „Innovation of the structure and content of study programs profiling food study fields with a view to digitizing teaching (Foodinovo).

Táto publikácia bola vytlačená na ekologickom papieri.

© L. Zeleňáková, Nitra 2021

ISBN 978-80-552-2370-4

OBSAH

ÚVOD	5
TRENDY VÝSKYTU ALIMENTÁRNYCH OCHORENÍ V KONTEXTE KVALITY A BEZPEČNOSTI POTRAVÍN	7
FORMY VÝSKYTU NÁKAZ. ZÁKLADNÉ PODMIENKY PROCESU ŠÍRENIA NÁKAZ	16
ZOONÓZY PRENÁŠANÉ ALIMENTÁRNOU CESTOU I.	23
ZOONÓZY PRENÁŠANÉ ALIMENTÁRNOU CESTOU II.	33
ZOONÓZY PRENÁŠANÉ ALIMENTÁRNOU CESTOU III.	42
ALIMENTÁRNE OCHORENIA VYVOLANÉ RODMI <i>Aeromonas</i> , <i>Citrobacter</i> , <i>Pseudomonas</i> a <i>Proteus</i>	50
ANTROPONÓZY PRENÁŠANÉ ALIMENTÁRNOU CESTOU	53
ALIMENTÁRNE INTOXIKÁCIE BAKTERIÁLNEHO PÔVODU	62
ALIMENTÁRNE OCHORENIA VÍRUSOVÉHO PÔVODU (I. ČASŤ)	73
ALIMENTÁRNE OCHORENIA VÍRUSOVÉHO PÔVODU (II. ČASŤ)	82
ALIMENTÁRNE OCHORENIA PARAZITÁRNEHO PÔVODU (I. ČASŤ)	90
ALIMENTÁRNE OCHORENIA PARAZITÁRNEHO PÔVODU (II. ČASŤ)	99
PROTIEPIDEMIOLOGICKÉ OPATRENIA PRI ALIMENTÁRNYCH OCHORENIACH	107
OTRAVY HUBAMI (I. ČASŤ)	113
OTRAVY HUBAMI (II. ČASŤ)	124
POTRAVINOVÉ INTOLERANCIE vs. POTRAVINOVÉ ALERGIE	133
VZNIK BIOGÉNNYCH AMÍNOV V POTRAVINÁCH	147
ALIMENTÁRNE OCHORENIA SPÔSOBENÉ TOXICITOU RÝB A MORSKÝCH ŽIVOČÍCHOV	150
OCHORENIA SPÔSOBENÉ PRODUKTMI MIKROSKOPICKÝCH VLÁKNITÝCH HÚB	158
NEGATÍVNE ÚČINKY PRIRODZENÝCH TOXICKÝCH ZLOŽIEK V POTRAVINÁCH RASTLINNÉHO PÔVODU	167
LITERATÚRA	176

ÚVOD

Svetová zdravotnícka organizácia považuje alimentárne ochorenia za významný zdravotný, ale i sociálno-ekonomický problém súčasnosti. Epidémie týchto ochorení nám pripomínajú, že za určitých okolností aj dobre známe a bezpečné potraviny môžu zapríčiniť vážne následky a dokonca úmrtie. Závažnosť alimentárnych ochorení spočíva v ich rozšírení v celosvetovom meradle, v možnom epidemickom výskyte, možných závažných až smrteľných následkoch a bacilonosičstve a z toho vyplývajúcich významných sociálnych a ekonomických dopadov.

Alimentárne ochorenie u ľudí je ochorenie infekčnej alebo toxikkej povahy, pričom vstupnou bránou infekcie je tráviaci systém. Prenos infekcie sa uskutočňuje cez primárne alebo sekundárne kontaminované potraviny, resp. vodu. Významné miesto v prenose chorôb má samotný človek, keď sa nákaza šíri znečistenými rukami. Alimentárne ochorenie – ochorenie z potravín, môže byť vírusového, bakteriálneho, parazitárneho, ale aj iného pôvodu.

V princípe možno konštatovať, že výskyt alimentárnych ochorení výrazne ovplyvnili tieto faktory: sociálno-ekonomické, hospodárske, prírodné, hygienicko-technologické i legislatívne. V potravinárskeho hľadiska je príčinou vzniku i šírenia alimentárnych ochorení nedodržiavanie technologických postupov a predpísaných teplôt pri spracovaní, preprave a skladovaní potravín, nesprávna hygiena a sanitácia potravinárskych pracovísk a prevádzok na spracovanie potravín, bez dôslednej a pravidelnej kontroly a osobnej zodpovednosti. Osobitnou skupinou ochorení sú zoonózy, čiže ochorenia a infekcie prirodzenou cestou priamo alebo nepriamo prenosné medzi ľuďmi a zvieratami. Podľa údajov WHO je dnes známych viac ako 200 zoonóz, t.j. jedna tretina všetkých infekčných ochorení, ktoré sa vyskytujú u ľudí a zvierat.

V oblasti medzinárodnej spolupráce je potrebné skúmať cesty prenosu alimentárnych ochorení medzi kontinentami a členskými štátmi EÚ, možný vplyv klimatických zmien na globálny výskyt infekčných chorôb, urýchliť vedeckú spoluprácu s rozvojovými štátmi v oblasti prenosu chorôb, ako aj vplyv migrácie ľudí na ich šírenie.

Na celom území Slovenskej republiky sa používa epidemiologický informačný systém EPIS, ktorý sa zaoberá skúmaním výskytu a rozdelenia infekčných ochorení, ktoré sa vyskytujú v populácii, navrhuje opatrenia na ochranu a zlepšenie zdravia a kontroluje ich účinnosť.

Úplná eliminácia ich výskytu je nemožná. Hoci za posledné roky nastal výrazný pokrok v poznaní pôvodcu týchto ochorení i metód účinného boja proti nim. Metódy boja s chorobami zahŕňajú preventívne a represívne protiepidemické opatrenia, pričom veľký dôraz je kladený predovšetkým na prevenciu výskytu. Je snaha zvyšovať hygienickú úroveň obyvateľov, chrániť zdroje pitnej vody a zabezpečiť výrobu a distribúciu zdravotne bezpečných potravín. V neposlednom rade nemožno zabúdať na výchovu osôb prichádzajúcich do styku s potravinami a uplatňovanie hygienických zásad všetkými spotrebiteľmi.

Skriptum z predmetu Ochorenia z potravín vo forme návodov na cvičenia predstavuje cenný súhrn poznatkov v danej oblasti. Jeho súčasťou je komplexne spracovaná problematika vzniku a šírenia alimentárnych ochorení vrátane charakteristiky pôvodcu nákazy, jeho zdroja, spôsobov prenosu, patogenézy, klinických príznakov, diagnostiky a liečby. Osobitná pozornosť je venovaná preventívnym a represívnym opatreniam, ktoré ich šíreniu účinne zabránia.

Inovatívny spôsob prípravy tohto učebného textu umožňuje čitateľovi aktívne pracovať s informáciami a problematiku obohacovať vlastnými poznámkami. Skriptum je určené nielen pre študentov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, ale aj pre širokú odbornú verejnosť.

Autorka:

doc. Ing. Lucia Zeleňáková, PhD.

Názov:

OCHORENIA Z POTRAVÍN

Vydavateľ: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2021

Náklad: 200 ks

AH – VH: 6,56 – 6,83

Neprešlo redakčnou úpravou vo Vydavateľstve SPU.

ISBN 978-80-552-2370-4